

Notat om antal modtagere og udbetalte beløb til kontante ydelser

9. februar 2023

Spørgsmål

Ekspertudvalget har på møde d. 26. september efterspurgt et notat, der beskriver udviklingen i kontante ydelser.

Svar

Kontante ydelser på socialområdet udgøres af udbetalte beløb til:

1. Tabt arbejdsfortjeneste ved forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne/indgribende lidelse (SEL § 42)
2. Merudgiftsydelse vedr. børn med nedsat funktionsevne/indgribende lidelse (SEL § 41)
3. Merudgiftsydelse vedr. voksne med nedsat funktionsevne (§ 100)

Dette notat belyser udviklingen i antal berørte personer, antal helårsmodtagere og udgifterne til ovennævnte kontante ydelser i perioden 2010-2021.

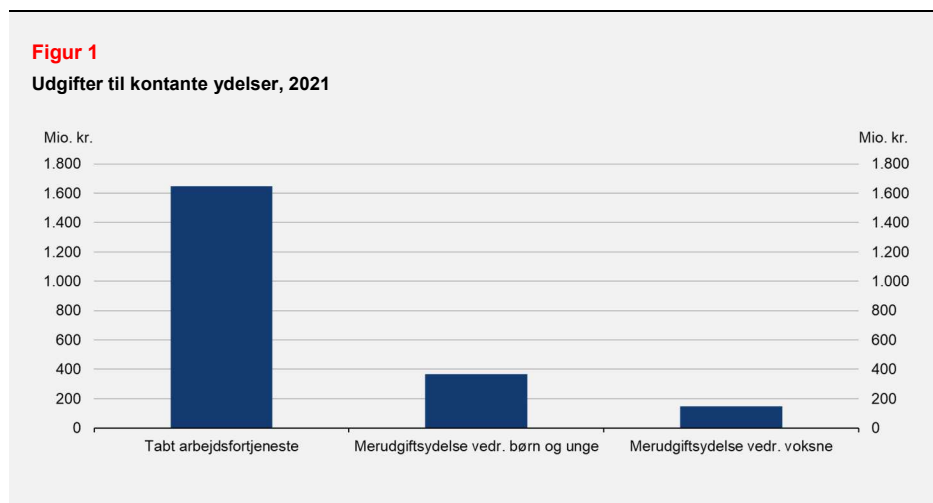
Se boks 1 for beskrivelse af datagrundlaget for opgørelserne i notatet.

Boks 1**Datagrundlag**

I notatet er opgørelserne over antal berørte personer og helårsmodtagere opgjort på baggrund af Danmarks Statistiks kontakthjælpsstatistik "Hjælp i særlige tilfælde". Udgifterne er opgjort som henholdsvis udbetalte beløb på baggrund af data om modtagere (statistikken "Hjælp i særlige tilfælde") og som udgifterne angivet i de kommunale regnskaber. Årsagen til, at der medtages to kilder til opgørelsen af beløb og udgifter, er, at ikke alle kommuner har registreret modtagere i statistikken om modtagere og udbetalte beløb før 2018 for tabt arbejdsfortjeneste, hvorfor de udbetalte beløb dermed også kan være lave.

Antallet af helårsmodtagere er opgjort efter antallet af måneder, en person har fået udbetalt et beløb i løbet af året. Har en person eksempelvis fået udbetalt et beløb i seks af årets måneder, tæller vedkommende som 0,5 helårsmodtager. Antallet af helårsmodtagere skal dermed tages med visse forbehold, da det kan være påvirket af, hvordan kommunerne udbetaler ydelserne.

Sammenlignes de tre ydelser ses det, at udgifterne er højest til tabt arbejdsfortjeneste ved forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne/indgribende lidelse (§ 42). I 2021 var de kommunale udgifter til tabt arbejdsfortjeneste omkring 1,6 mia. kr., mens udgifterne til merudgiftsydelse vedr. børn og unge var ca. 0,4 mia. kr., og udgifterne til merudgiftsydelse vedr. voksne var 0,1 mia. kr. (2022-pl), jf. figur 1,



Anm.: 2022-pl. Udgifter er opgjort på baggrund af de kommunale regnskaber. Omfatter udgifter til tabt arbejdsfortjeneste ved forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne/indgribende lidelse (§ 42), merudgiftsydelse vedr. børn med nedsat funktionsevne/indgribende lidelse (§ 41) og merudgiftsydelse vedr. voksne med nedsat funktionsevne (§ 100).

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Det bemærkes, at staten refunderer 50 pct. af kommunernes udgifter til tabt arbejdsfortjeneste (SEL § 42) og af kommunernes tilskud til merudgiftsydelser vedrørende børn (SEL § 41) og voksne (SEL § 100), jf. servicelovens § 177.

I det følgende ses der nærmere på udviklingen i udgifter, antal personer og helårsmodtagere for hver af de tre ydelser i perioden 2010-2021.

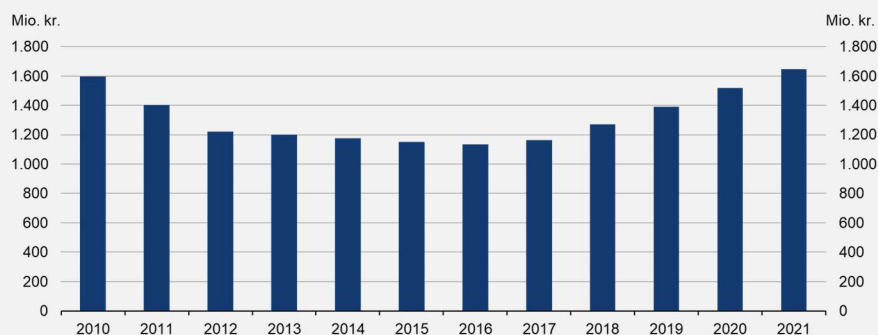
Tabt arbejdsfortjeneste ved forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne/indgribende lidelse (§ 42)

Hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste kan ydes til personer, der i hjemmet forsørger et barn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse. Ydelsen er betinget af, at det er en nødvendig konsekvens af den nedsatte funktionsevne, at barnet passes i hjemmet, og at det er mest hensigtsmæssigt, at det er moderen eller faderen, der passer det. Hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste kan omfatte større eller mindre del af en fuld arbejdstid.

Set over perioden 2010-2021 er der en tendens til, at udgifterne til tabt arbejdsfortjeneste først er faldet fra ca. 2010 til 2016, hvorefter udgifterne er steget frem til 2021, hvor de lå på 1,6 mia. kr. (2022-pl), jf. figur 1.

Figur 1

Udgifter til tabt arbejdsfortjeneste ved forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne/indgribende lidelse (§ 42) (2022-pl), 2010-2021



Anm.: 2022-pl. Udgifter er opgjort på baggrund af de kommunale regnskaber.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

I samme periode er antallet af berørte personer og helårsmodtagere faldet. Ses der på udgifterne opgjort pr. helårsmodtager, er de steget fra 175.400 kr. pr. helårsmodtager til 214.000 kr. (2022-pl) pr. helårsmodtager i perioden 2010-2021, jf. tabel 1. Der knytter sig forbehold til opgørelsen af antal helårsmodtagere, jf. boks 1.

Der er ikke sket lovgivningsmæssige ændringer på området i perioden, som kan forklare udviklingen.

Tabel 1

Tabt arbejdsfortjeneste ved forsørgelse af børn med nedsat funktionsevne/indgribende lidelse (§ 42), antal berørte personer, helårsmodtagere, udbetalte beløb og udgifter 2010-2021

Ar	Antal berørte personer	Antal helårsmodtagere	Udbetalte beløb (statistik om modtagere) (mio. kr.)	Udgifter (kommunale regnskaber) (mio. kr.)	Udgift pr. helårsmodtager (kr.)
2010	18.500	8.398	1.473	1.597	175.399
2011	17.106	8.022	1.341	1.401	167.165
2012	14.876	6.890	1.171	1.223	169.956
2013	13.798	6.730	1.101	1.200	163.596
2014	13.483	6.505	1.088	1.177	167.256
2015	13.543	6.339	1.055	1.151	166.430
2016	12.980	6.059	1.048	1.136	172.966
2017	13.022	6.180	1.058	1.163	171.197
2018	14.430	7.010	1.267	1.270	180.742
2019	14.574	7.308	1.392	1.391	190.476
2020	15.612	7.605	1.533	1.520	201.578
2021	15.222	7.821	1.672	1.646	213.783

Anm.: 2022-pl. Antal helårsmodtagere er opgjort efter antallet af måneder, en person er registreret med et udbetalt beløb i løbet af året. Udbetalte beløb er opgjort på baggrund af Danmarks Statistiks statistik om modtagere. Udgifter er opgjort på baggrund af de kommunale regnskaber. Udgift pr. helårsmodtager er opgjort ved at sammenholde udbetalte beløb og antal helårsmodtagere i Danmarks Statistiks statistik om modtagere. Den mindre stigning fra 2017 til 2018 i udbetalte beløb i statistikken over modtagere skal ses i lyset af, at der fra 2018 og frem

indgår syv kommuner, der ikke tidligere har registreret modtagere af tabt arbejdsfortjeneste. Antal modtagere af tabt arbejdsfortjeneste må anses for at være undervurderet i perioden 2007-2017. Stigningen fra 2017 til 2018 kan dermed skyldes datamæssige forhold. Læsø Kommune har ikke indberettet modtagere og udbetalte beløb i 2017, 2018 og 2019. Sønderborg Kommune har ikke indberettet modtagere og udbetalte beløb i 2013.
Kilde: Danmarks Statistik, tabel KY050 og REGK100 og egne beregninger.

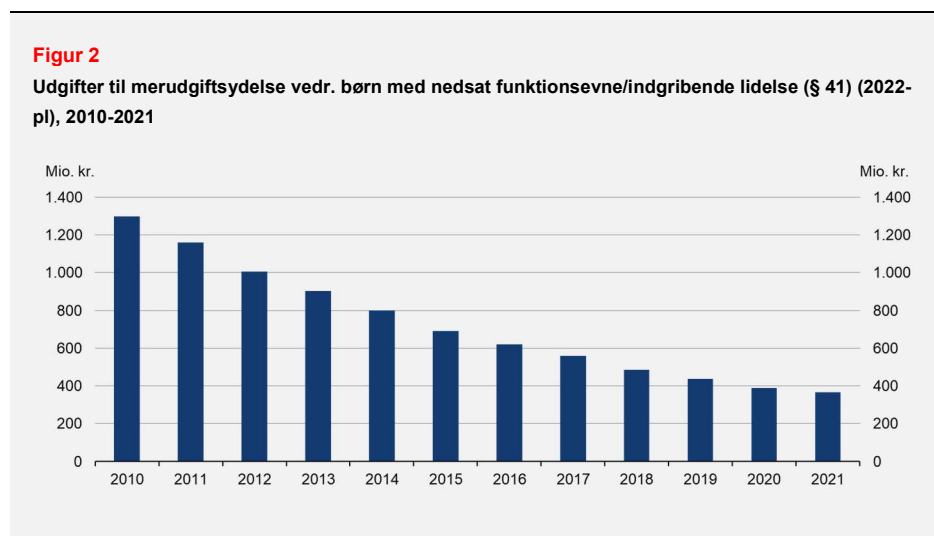
Sammenligner man de udbetalte beløb fra kontanthjælpsstatistikken om modtagere med udgifterne opgjort i kommunernes regnskaber finder man, at de udbetalte beløb i perioden 2010-2017 er undervurderede. Den største afvigelse er i 2010. Der er procentmæssigt hvert år i perioden 2010-2017 en undervurdering på i størrelsesordenen 4-9 pct. Fra år 2018 bliver afvigelsen positiv, men er kun i størrelsesordenen 0-2 pct.

Denne afvigelse skal formentligt ses på baggrund af, at syv kommuner ikke har registreret modtagere af tabt arbejdsfortjeneste i statistikken om modtagere af hjælp i særlige tilfælde før 2018. Udviklingen i udgifter opgjort som udbetalte beløb skal derfor tages med forbehold, da antal modtagere og udgifter fra 2010 til 2017 må anses for undervurderet.

Merudgiftsydelse vedr. børn med nedsat funktionsevne/indgribende lidelse (§ 41)

Merudgiftsydelse til børn og unge kan gives til hjælp til dækning af nødvendige merudgifter ved forsørgelse i hjemmet af et barn under 18 år med betydelig og varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne eller indgribende kronisk eller langvarig lidelse. Det er en betingelse, at merudgifterne er en konsekvens af den nedsatte funktionsevne og ikke kan dækkes efter andre bestemmelser i serviceloven eller anden lovgivning. Merudgifter kan eksempelvis være i form af tilskud til tøj, medicin, diæt mv.

Der har været et fald i udgifterne til merudgiftsydelse vedr. børn med nedsat funktionsevne de seneste 11 år. I 2010 blev der samlet udbetalt omkring 1,3 mia. kr. til merudgiftsydelse vedr. børn med nedsat funktionsevne, mens tallet er faldet til 0,4 mia. kr. i 2021 (2022-pl), jf. tabel 2.



Anm.: 2022-pl. Udgifter er opgjort på baggrund af de kommunale regnskaber.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Antallet af personer er i samme periode faldet med knap 20.000 fra ca. 32.400 i 2010 til ca. 13.600 i 2021, jf. tabel 1. Sammenholdes udgifterne med helårsmodtagere ses et fald fra, at den gennemsnitlige udgift pr. helårsmodtager var ca. 64.000 kr. i 2010 til den var 40.000 kr. (2022-pl) i 2021, jf. tabel 2. Der knytter sig forbehold til opgørelsen af antal helårsmodtagere, jf. boks 1.

Der er ikke sket lovgivningsmæssige ændringer på området i perioden, som kan forklare udviklingen. Ankestyrelsen har i 2013 i en principmeddelelse præciseret, at hjælp til aflastning ikke i alle tilfælde skal bevilges efter reglerne om merudgiftsydelse. Det kan muligvis være medvirkende til at forklare dele af faldet i modtagere og udgifter. Dog er aflastning blot én blandt mange typer af merudgifter. Det er ikke muligt entydigt at vurdere, hvorvidt dele af faldet i antal modtagere af merudgiftsydelse til børn og unge kan forklares ved en ændret registreringspraksis eller andre datamæssige forhold, som Social- og Ældreministeriet ikke har kendskab til. Se i øvrigt den kommunale kontoplan og Danmarks Statistiks dokumentation af de nævnte statistikker for yderligere om grundlaget for opgørelserne

Tabel 2

Merudgiftsydelse vedr. børn med nedsat funktionsevne/indgribende lidelse (§ 41), antal berørte personer, helårsmodtagere, udbetalte beløb og udgifter 2010-2021

År	Antal berørte personer	Antal helårsmodtagere	Udbetalte beløb (statistik om modtagere) (mio. kr.)	Udgifter (kommunale regnskaber) (mio. kr.)	Udgift pr. helårsmodtager (1.000 kr.)
2010	32.430	19.862	1.268	1.298	63.840
2011	30.049	18.552	1.140	1.161	61.449
2012	27.423	17.242	993	1.007	57.592
2013	25.286	16.247	879	903	54.102
2014	23.427	15.401	796	801	51.685
2015	21.735	14.494	688	691	47.468
2016	20.601	13.999	614	621	43.860
2017	19.237	13.048	559	561	42.842
2018	17.218	11.336	483	485	42.608
2019	15.495	10.486	435	438	41.484
2020	14.389	9.738	384	388	39.433
2021	13.626	9.081	362	366	39.863

Anm.: 2022-pl. Antal helårsmodtagere er opgjort efter antallet af måneder, en person er registreret med et udbetalt beløb i løbet af året. Udbetalte beløb er opgjort på baggrund af Danmarks Statistiks statistik om modtagere. Udgifter er opgjort på baggrund af de kommunale regnskaber. Udgift pr. helårsmodtager er opgjort ved at sammenholde udbetalte beløb og antal helårsmodtagere i Danmarks Statistiks statistik om modtagere. Læsø Kommune har ikke indberettet modtagere og udbetalte beløb i 2018 og 2019. Sønderborg Kommune har ikke indberettet modtagere og udbetalte beløb i 2013.

Kilde: Danmarks Statistik, tabel KY050 og REGK100 og egne beregninger.

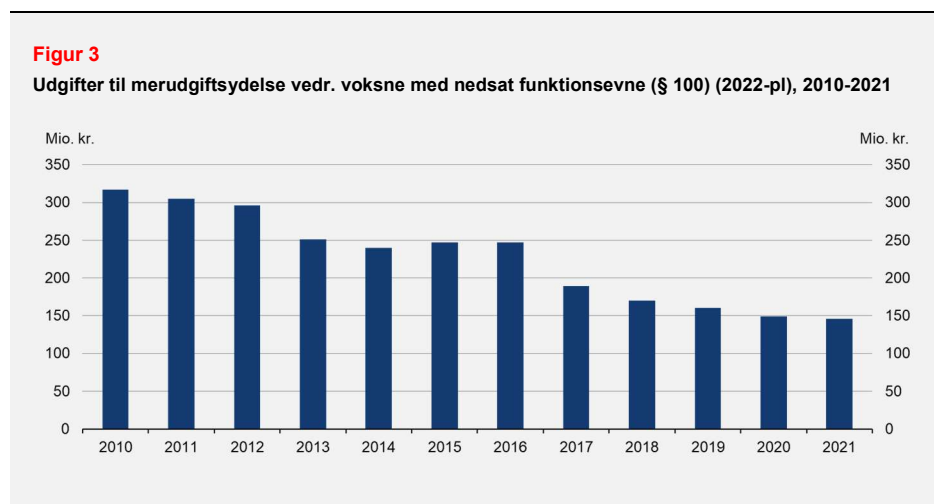
Der er generelt en bedre overensstemmelse mellem de udbetalte beløb fra Danmarks Statistik kontanthjælpsstatistik og kommunernes regnskaber, end for statistikken vedrørende tabt arbejdsfortjeneste. Der er mindre procentvise afvigelser i enkelte år i størrelsesordenen 0-3 pct. At der er en god overensstemmelse kan ses

i lyset af, at kommunedækningen i statistikken om modtagere af merudgiftsydelse til børn og unge stort set er fuldstændig.

Merudgiftsydelse vedr. voksne med nedsat funktionsevne (§ 100)

Merudgiftsydelse til voksne omfatter hjælp til dækning af nødvendige merudgifter ved den daglige livsførelse til personer mellem det fyldte 18. år og folkepensionsalderen med varigt nedsat fysisk eller psykisk funktionsevne. Det er en betingelse, at merudgiften er en konsekvens af den nedsatte funktionsevne og ikke kan dækkes efter andre bestemmelser i serviceloven eller anden lovgivning. Som for børn og unge kan merudgifter til voksne omfatte tilskud til eksempelvis tøj, medicin, diæt mv.

Ses der på merudgiftsydelse vedr. voksne med nedsat funktionsevne, har der også her været et fald i udgifter og modtagere, ligesom det ses for merudgifter vedr. børn med nedsat funktionsevne. Mens udgifterne lå på omkring 0,3 mia. kr. til merudgiftsydelse vedr. voksne med nedsat funktionsevne i 2010, var udgifterne på 0,1 mia. kr. (2022-pl) i 2021, jf. figur 3.



Anm.: 2022-pl. Udgifter er opgjort på baggrund af de kommunale regnskaber.

Kilde: Danmarks Statistik og egne beregninger.

Antallet af personer og helårsmottagere er også faldet i perioden. Opgøres udgiften pr. helårsmottager ses et fald fra 32.000 kr. i 2010 til 25.000 kr. (2022-pl) pr. helårsmottager, jf. tabel 3. Der knytter sig forbehold til opgørelsen af antal helårsmottagere, jf. boks 1.

Der er sket en regelændring pr. 1. januar 2018, således at borgere nu skal dokumentere høje merudgifter på over 2.757 kr. (2023-niveau), hvis de ønsker merudgifterne dækket. Det kan muligvis forklare dele af udviklingen. Derudover er der ikke sket lovgivningsmæssige ændringer på området i perioden, som kan forklare udviklingen. Det er ikke muligt entydigt at vurdere, hvorvidt dele af faldet i antal modtagere af merudgiftsydelse til voksne kan forklares ved en ændret registreringspraksis eller andre datamæssige forhold, som Social- og Ældreministeriet ikke har kendskab til. Se i øvrigt den kommunale kontoplan og Danmarks Statistiks

dokumentation af de nævnte statistikker for yderligere om grundlaget for opgørelserne.

Tabel 3

Merudgiftsydelse vedr. voksne med nedsat funktionsevne (§ 100) , antal berørte personer, helårsmodtagere, udbetalte beløb og udgifter 2010-2021

Ar	Antal berørte personer	Antal helårsmodtagere	Udbetalte beløb (statistik om modtagere) (mio. kr.)	Udgifter (kommunale regnskaber) (mio. kr.)	Udgift pr. helårsmodtager (1.000 kr.)
2010	12.152	9.612	308	317	32.043
2011	11.950	9.898	306	305	30.915
2012	12.003	9.924	295	296	29.726
2013	12.378	10.266	244	251	23.768
2014	12.976	11.001	238	240	21.634
2015	13.604	11.448	245	247	21.401
2016	13.519	11.502	246	247	21.388
2017	10.522	7.913	187	189	23.632
2018	8.413	6.915	172	170	24.873
2019	7.817	6.574	162	160	24.643
2020	7.451	6.236	153	149	24.535
2021	7.212	5.968	149	146	24.966

Anm.: 2022-pl. Antal helårsmodtagere er opgjort efter antallet af måneder, en person har modtaget ydelsener registreret med et udbetalt beløb i løbet af året.

Kilde: Danmarks Statistik, tabel KY050 og REGK100 og egne beregninger.

Der er generelt en god overensstemmelse mellem de udbetalte beløb fra statistikken om modtagere og udgifterne i kommunernes regnskaber. I kommunernes regnskaber ser man, at udgiften er faldet fra 317 mio. kr. i 2010 til 146 mio. kr. i 2021, hvilket er tæt på de tilsvarende tal for udbetalte beløb.

Afslutningsvis kan det oplyses, at der aktuelt pågår et arbejde med at se på mulige forenklinger af merudgiftsbestemmelserne i serviceloven. Dette arbejde varetages af en arbejdsgruppe bestående af Finansministeriet, Social- og Ældreministeriet og KL. Formålet med arbejdet er ifølge kommissoriet at afdække veje til at forenkle de nuværende regler for servicelovens merudgiftsydelsers til gavn for borgernes retssikkerhed, den borgernære velfærd og dialogen mellem borgeren og det offentlige. Arbejdsgruppens forslag skal bidrage til forenklinger med afsæt i pejlemærkerne transparens, nærhed og borgernær velfærd.

Endvidere pågår der en undersøgelse af dokumentationskravene for bl.a. servicelovens bestemmelse om hjælp til dækning af tabt arbejdsfortjeneste. Denne undersøgelse, som er aftalt i kommuneøkonomiaftalen for 2022, skal afdække, hvordan kommunernes dokumentation har udviklet sig over de seneste ti år med henblik på at identificere muligheder for at skabe mere meningsfulde regler for både borgere og kommuner.